

Nr 100.

Av herr **Thulin**, *angående understöd till en ny industri för tillverkning av halmpapp.*

Sedan åtskilliga år har frågan om överskottshalmens användning varit aktuell. Den moderne jordbrukaren på slätten, där i samband med spannmålsodlingen stora mängder halm erhållas, har länge med bekymmer sett, att överskottshalmen icke kommer till någon nyttig användning utan måste brännas eller får ruttna ner. De jordbrukare, som veta, att halmen kommer till användning i andra länder för tillverkning av papp, hava med beklagande konstaterat, att en dylik industri icke kunnat komma till stånd även i vårt land, där förutsättningarna för tillkomsten av halmpappindustri äro minst lika stora som i främmande länder. Stora svårigheter hava emellertid mött för bildande av ett företag, ehuru väl intresserade krafter bland jordbrukarna själva förefinnas. En av anledningarna till att en halmpappindustri icke redan kommit till stånd är, bland annat, den förefintliga kapitalbristen bland jordbrukarna, som förhindrar dem att utan bistånd utifrån grunda en industri, vilken kräver i förhållande till jordbrukarnas tillgångar ganska betydande kapitaltillskott. Under nuvarande ekonomiska förhållanden torde det vara uteslutet, att, huru väl än en förbättring av jordbrukets avkastning behöves genom utnyttjande av hittills icke använda förvärvskällor, jordbrukarna skulle kunna skrapa ihop tillräckligt kapital för grundande av en halmpappindustri.

Först några ord om halmpappindustrien i utlandet.

Överskottshalmens nyttiggörande genom förädling på industriell väg till papp förekommer bland annat i Holland, Tyskland, Frankrike, Tjeckoslovakiet och Förenta staterna. Industrien ifråga är gammal och arbetar efter en mycket enkel metod, den s. k. kalkmetoden. Den har aldrig laborerat med några fabriktionshemligheter eller patenter.

De första anläggningarna i Holland, varifrån närmare uppgifter föreligga, äro från slutet av 1860-talet. Enligt uppgifter från svenska legationen i Haag av år 1928 funnos år 1926 18 stycken halmpappfabriker i Holland, av vilka 8 stycken voro kooperativa. Av 14 fabriker, som lämnat uppgifter till den officiella statistiken, användes år 1926 285,500 ton halm, varav utvanns 228,800 ton halmpapp till ett värde av nära 20 milj. holländska floriner. Enligt uppgifterna har fabrikationen under en följd av år icke varit underkastad några större växlingar vare sig till kvantitet eller värde. Av 1,000 kg. halm utvunnos

i medeltal c:a 800 kg. papp. Enligt föreliggande räkenskapsutdrag från 5 kooperativa fabriker hava halmleveranserna av dessa likviderats med ej mindre än c:a 5.357.000 kr., vilka alltså kommit holländska jordbrukare till godo. I medeltal synas jordbrukarna år 1926 hava erhållit c:a 4,2 öre pr kg. halm.

Finnas nu förutsättningar för en halmpappindustri i Sverige?

Råmaterial finns, såsom redan är nämnt, i överflöd. *Intresse* finnes också på åtskilliga håll. Östergötlands läns hushållningssällskap tillsatte för några år sedan en kommitté för frågans utredning. Denna gav till resultat, att med ett halmpris av 2,5 öre pr kg. skulle erhållas en nettoinkomst av ej mindre än 50 kr. pr tunnland. I slutet av förra året har i mitt hemlän bildats en förening, Östergötlands kooperativa halmförädlingsindustri u. p. a., som har till ändamål att verka för tillvaratagande av halmöverskottet enligt de gamla, i utlandet beprövade metoderna.

Vad *avsättningsmöjligheterna* beträffar, må först erinras, att den holländska halmpappen i främsta rummet tillverkas för export. Denna utgjorde 1926 c:a 226.500 ton och 1927 236.000 ton, varav det mesta utfördes till England. Då avsättning utom landet alltid erbjuder större svårigheter än avsättning på hemmamarknaden, kunde avsättningsfrågan möjligen skapa betänkligheter mot påbörjandet av en halmpappindustri. Emellertid äro på grund av vissa förändringar på emballage- och kartongfabrikationens område förutsättningarna för en lönande halmpappindustri mera gynnsamma än tidigare. I stället för trälodor användes numera pappemballage i stor utsträckning. Emballage- och kartongindustrien har numera fått en stor omfattning, vilken bland annat framgår därav, att tillverkningsvärdet i denna industri i Sverige år 1913 var c:a 1.884.000 kr. men år 1927 10.218.000 kr. Allmänheten har blivit van att få sig tillsänt förnödenheter i kartonger, och man förpackar numera de ömtåligaste saker på detta sätt, såsom frukt, glas, flaskor och ägg. Då emellertid kartonger, wellpapp o. d. förpackningsartiklar i regel användas endast en gång, äro emballagefabrikerna i behov av ett billigt material. Härför har hittills använts det billigaste i marknaden förekommande s. k. kvistvedspapperet, som nu betingar ett pris av minst 150 kr. pr ton. Enligt den av Östergötlands läns hushållningssällskap åvägabragta utredningen kan emellertid halmpapp framställas till en kostnad av 108 kr. pr. ton; framställningskostnaderna äro alltså billigare för halmfabrikat. För ifrågavarande speciella användning torde trämassepappen vara mindre konkurrensduglig. Emballageindustriens behov av papp är så stort, att det mer än väl räcker för en halmpappindustri, som kan växa upp i vårt land. Under år 1931 har import ägt rum av halmpapp till en av emballagefabrikerna. Detta beror på att fabriken fått bättre kvalitet på sitt fabrikat och billigare råvara genom halmpapp, ehuru tull och fraktkostnaderna belöpte sig till 45 kr. per ton, något som omräknat i halmvärde innebär mer än 3 öre pr. kg. halm eller mera än vad man kalkylerat med från hushållningssällskapet. Att wellpapphylsor, tillverkade av halmpapp, äro lika goda som av svensk trämassa tillverkade hylsor, men dessutom mycket billigare fram-

går av en försöksimport, som under förliden sommar verkställdes. Priset i Rotterdam var kr. 4.75 per tusen, värtill kommo omkostnader, frakt, tull m. m. till kr. 5.89 per tusen. Priset per tusen blev alltså kr. 10.64, fritt en stad i Östergötland, mot kr. 12 per tusen för motsvarande hylsor av svensk tillverkning.

Anledningen till att halmpappen är överlägsen trämassapappen vid tillverkningen av förpackningskartonger är följande. Dessa kartonger tillverkas bland annat av korrugerad papp, så att ett korrugerat skikt sammanklistras mellan två kraftiga släta ytterlager. Till mellanskiktet användes lämpligast halmpapper, enär detsamma, sedan det korrugerats under värme och kallnat, bättre bibehåller sin form än andra pappsorter. Mellanlägget av halmpapper erbjuder således större motstånd mot sammantryckning än om billig träcellulosapapp användes. Den fabrik, som avgivit detta yttrande som förklaring till sin halmpappersimport, räknar med en förbrukning av 1.000 ton halmpapp per år.

Såsom torde framgå av vad som förut anförts finnas således avsättningsmöjligheter inom landet både på grund av det jämförelsevis låga pris, som halmpappen kan betinga och de särskilda egenskaper, halmpappen har för en del av emballagefabrikaten.

God räntabilitet kan ej åstadkommas med småfabriker för halmpapptillverkning. Den minsta anläggning, man kan tänka sig, är en redan planlagd fabrik för 4.500 ton halmpapp, vars anläggning enligt infordrade beräkningar från en av våra större mekaniska verkstäder betingar allt som allt 850,000 kronor. Med ett halmpris av 2.5 öre pr. kg. kan jämförelsevis god räntabilitet erhållas.

Det är emellertid synnerligen tvivelaktigt, om det planerade företaget kan komma till stånd utan statshjälp. Denna hjälp skulle emellertid endast bli en hjälp till självhjälp — ett lån att förräntas och amorteras av det kooperativa företag, som bildas för saken av lantbrukarna själva med insatser från dessa. Andelsägarna skulle få förbinda sig till tioåriga avtal om leverans av halm, och i intet fall skulle betalning för halmen utgå, förrän vederbörliga räntor och amorteringar å statslånet vore betalda.

Betydande anslag lämnas under 9:de huvudtiteln till nyodlingsföretag och därmed jämförliga ändamål. Ett betydande, om än enligt många mening icke tillräckligt stöd har genom olika anordningar lämnats vår spannmålsodling. Ett utnyttjande av redan förefintliga möjligheter till åstadkommande av en bättre räntabilitet för jordbruket såsom genom halmens nyttiggörande föreligger emellertid icke ännu. Ett pris av 2.5 öre pr. kg. halm gör som förut nämnts en inkomst av c:a 50 kr. per tunnland, vilket enligt en mig lämnad uppgift gör mer än arrendet eller räntan på köpeskillingen på den areal, där halmen växer. Denna omständighet, i förening med andra förut berörda skäl, synes mig motivera ett övervägande från statsmakternas sida, huruvida icke ett stödjande av en halmpappindustri genom ett lån skulle vara av betydelse för det svenska jordbruket.

Såväl lånets storlek som amorterings- och räntevillkor torde kräva en närmare prövning.

På grund av vad sålunda anförts får jag härigenom hemställa,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utrednings verkställande i och för stödjande genom lån av anläggning av en halmpappfabrik i Östergötland ävensom att till 1933 års riksdag framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 21 januari 1932.

E. Thulin.